

datum 07-03-2008
volgnr. Advies 2007-2008/1

Advies

Profiel voor Centra voor Leerlingenbegeleiding

Aan de Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie

Kinderrechtencommissariaat
Leuvenseweg 86
1000 Brussel
tel.: 02-552 98 00
fax: 02-552 98 01
kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechten.be

1 Situering

Op 15 maart 2007 publiceerde minister F. Vandenbroecke de nota 'Een ontwerp van profiel voor de Centra voor Leerlingenbegeleiding'. Deze nota heeft volgens de minister tot doel de kerntaken van de CLB's helder en concreet af te lijnen. Om er voor te zorgen dat leerlingen, ouders en scholen met realistische verwachtingen naar het CLB stappen.¹ De commissie Onderwijs organiseerde hierover een hoorzitting met de internettensamenwerkingscel (ISC), vertegenwoordigers van de verschillende onderwijsnetten, de Gezinsbond, de Vlaamse Scholierenkoepel, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.² Het Kinderrechtencommissariaat werd gevraagd een bijkomend schriftelijk advies aan te leveren.

In het advies worden enkele kritische bedenkingen geformuleerd op basis van klachten die ons op het Kinderrechtencommissariaat bereiken. Daarnaast worden enkele inzichten aangereikt op basis van ons recent onderzoek bij 3000 kinderen en jongeren over de toegankelijkheid van de jeugdhulp dat ondermeer peilde naar de kennis en ervaringen met het CLB.³ Tot slot worden er enkele algemene bedenkingen geformuleerd op deze ontwerpnota.

2 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

De meest relevante artikelen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in deze materie zijn in kort bestek:

- Artikel 2: het principe van non-discriminatie. Alle rechten zijn van toepassing op alle kinderen zonder enige uitzondering en de staten moeten kinderen beschermen tegen om het even welke vorm van discriminatie. De staat mag geen enkel recht schenden en moet positieve acties ondernemen om alle rechten te bevorderen;
- Artikel 3: het primaat van het belang van het kind. Elk beleid moet worden gevoerd met het hoger belang van kinderen voor ogen. De lidstaten zijn tevens verantwoordelijk voor het nemen van alle nodige maatregelen om de zorg en het welzijn van kinderen te waarborgen (met eerbiediging van de rechten van ouders). Bij het inrichten van die zorg waarborgen de staten dat voldaan wordt aan normen inzake veiligheid en gezondheid alsook inzake aantal en geschiktheid van personeel;
- Artikelen 5 en 18: ouders zijn de eerste opvoedingsverantwoordelijken en bij hun opvoedingstaak moeten ze steun van de overheid kunnen krijgen. Daarbij wordt rekening gehouden met de zich ontwikkelende vermogens van het kind;
- Artikel 6: de plicht van de Staten om de ruimst mogelijke mate van ontwikkeling te garanderen;

¹ Gelijke kansen op de hele onderwijsladder. Een tienkamp. Beleidsbrief Onderwijs en vorming. Beleidsprioriteiten 2007-2008, *Parl. St.*, VI. Parl. 2007-2008, nr.1404/1, 67.

² Gedachtewisseling over het nieuwe CLB-profiel in de Commissie Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie op 31 januari 2008 en 14 februari 2008. (Het verslag werd nog niet gepubliceerd)

³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Toegankelijke Jeugdhulpverlening? Deel1: Kwalitatief onderzoek tot de ontwikkeling van een vragenlijst*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2007. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Toegankelijke Jeugdhulpverlening? Deel2: 3000 minderjarigen bevraagd*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2007.

- Artikel 12: het recht van de minderjarige om zijn mening te geven in alle zaken die hem aanbelangen. Aan die mening dient passend belang te worden gehecht, rekening houdend met de maturiteit van de minderjarige;
- Artikel 13: het recht op informatie en om denkbeelden van welke aard ook te vergaren;
- Artikel 16: recht op privacy;
- Artikel 23: erkennen van een volwaardig en behoorlijk leven voor kinderen met een handicap; met de bevordering van zelfstandigheid en van een actieve deelname aan de samenleving; het recht op toegankelijke en passende bijstand, met het oog op een zo groot mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling;
- Artikel 24: het recht op gezondheid en op toegang tot gezondheidszorg en medische voorzieningen met bijzondere nadruk op eerstelijnsgezondheidszorg en preventieve gezondheidszorg, op gezondheidsvoorlichting en -educatie.

Naar Vlaanderen vertaald en eveneens rekening houdend met het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de Integrale Jeugdhulp⁴ dat op de CLB's van toepassing is, kunnen de volgende verantwoordelijkheden voor Vlaanderen afgeleid worden:

- Vlaanderen dient te investeren in een hulpaanbod zodat kinderen kunnen kiezen voor een aanbod dat het best bij hun noden en behoeften past;
- Vlaanderen dient te investeren in gekwalificeerd personeel;
- Minderjarigen hebben recht op toegang tot dat aangepast hulpaanbod;
- Minderjarigen hebben recht op de noodzakelijke ondersteuning;
- Minderjarigen moeten met de nodige waardigheid benaderd worden en beschouwd worden als een volwaardig, zingevend persoon, wat ook hun eigen kenmerken zijn, met respect voor hun privacy;
- Minderjarigen hebben het recht op leeftijdsaangepaste informatie en begrijpbare communicatie over de hulpverlening;
- Minderjarigen hebben het recht op participatie bij de totstandkoming en de uitvoering van de verleende hulp. Elke minderjarige heeft het recht op toegang of om toelichting te vragen bij de zorgvuldig bijgehouden gegevens in een veilig bewaard dossier;
- Minderjarigen hebben het recht om zich in alle contacten met het CLB te laten bijstaan door een door hen aangeduid en niet rechtstreeks betrokken persoon;
- Minderjarigen hebben het recht om bij een CLB klachten te formuleren over de inhoud en de wijze waarop hem of haar hulp wordt aangeboden.

3 Klachten die ons bereiken

Uit de behandeling van de aanmeldingen en gesprekken met de melders stellen we op het Kinderrechtencommissariaat het volgende vast:⁵

Vooreerst zijn er een aantal klachten over de toegankelijkheid van het CLB. Kinderen, jongeren (en volwassenen) zijn weinig op de hoogte van de precieze werking of het aanbod van het CLB. Ouders en kinderen die nood hebben aan begeleiding waarvoor het CLB bevoegd is, kennen het CLB niet of weten niet voor welke problemen het CLB kan aangesproken worden. Andere ouders storen zich aan het feit dat ze de dienst moeilijk kunnen bereiken, voor gesloten deuren staan of moeilijk een afspraak met een CLB-medewerker kunnen maken.

⁴ Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de Integrale Jeugdhulp, B.S. 4 oktober 2004. (Gewijzigd op 30 maart 2007).

⁵ Zie jaarverslagen Kinderrechtencommissariaat (www.kinderrechten.be)

Ten tweede ontvingen we een aantal meldingen over de neutrale, onafhankelijke positie van het CLB. Zo worden er door de melders vragen gesteld rond de onafhankelijke werking van het CLB omdat ze een contractuele verbintenis hebben met de school. Daarenboven kunnen de cliënten geen beroep doen of gebruik maken van een ander CLB omdat een schoolkeuze de keuze voor een welbepaald CLB vastlegt. Omgekeerd horen we soms van CLB-medewerkers dat ze niet altijd neutraal kunnen optreden in bepaalde dossiers omwille van die contractuele verbintenis. Ze willen de samenwerking met hun school immers niet hypothekeren. Het is voor medewerkers niet altijd duidelijk wie de cliënt is: de school, de ouders of de leerling.

Een derde groep van klachten gaan over bejegening. Verschillende ouders blijken niet op de hoogte te zijn dat een advies van het CLB niet bindend is. Het CLB is daar niet steeds even duidelijk over in zijn communicatie. Sommige CLB-medewerkers geven wel aan dat ze hierbij in een tweestrijd zitten. Vaak merken ze dat ouders te hoge eisen stellen aan hun kinderen en er dus baat bij hebben deze ouders te adviseren hun kind een haalbaardere studierichting te laten volgen. We merken ook dat het CLB vaak over het hoofd gezien wordt als een probleem opduikt. Interne schoolbegeleiders sturen leerlingen soms direct door naar andere externe begeleiding (logopedie, kiné, revalidatiecentrum,...) zonder zich te beroepen op de expertise van het CLB.

Tot slot zien we op het Kinderrechtencommissariaat dat er in een aantal klachten sprake is van gebrek aan respect voor de privacy. Zo is er de grootste en onnodige verwarring tussen het beroepsgeheim en het ambtsgeheim van respectievelijk CLB-begeleiders en interne leerlingenbegeleiding. Maar ook CLB-medewerkers zitten soms gewrongen als ze in het belang van het kind het beroepsgeheim moeten schenden. Wat weinig vertrouwen inboezemt bij leerlingen en/of hun ouders. Daarnaast bereikten ons ook klachten over het Medisch Schooltoezicht (MST) waarbij kinderen of hun ouders zich over het gebrek aan vrijheid van keuze van een arts bekloegen.

4 Toegankelijke Jeugdhulp?

4.1. Onderzoeksopzet

Naar aanleiding van allerlei beleidsinitiatieven in verband met Integrale Jeugdhulp wilde het Kinderrechtencommissariaat in 2007 via een onderzoek nagaan hoe minderjarigen (10-18 jaar) op zoek gaan naar hulp. Meer in het bijzonder hoe toegankelijk jongeren de jeugdhulpverlening ervaren. Hierbij werd niet vertrokken vanuit het bestaande aanbod dat door de sector onder de noemer van 'Rechtstreeks Toegankelijke Jeugdhulp' (RTJ) werd geplaatst. Het veld van de Integrale Jeugdhulp en van de RTJ was en is immers nog in volle ontwikkeling. Bij de start van het onderzoek werd er op basis van documenten uit de Integrale Jeugdhulp vanuit gegaan dat RTJ laagdrempelige jeugdhulp is die voor iedereen openstaat en waar minderjarigen dus zonder 'toegangsticket' terecht kunnen.

Dit werd concreet vertaald door de opname in de vragenlijst van de door de Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW's) gecoördineerde initiatieven (zoals Jongeren Advies Centra (JAC) en de Jongeren Informatie Punten (JIP's)), de Vertrouwenscentra Kindermishandeling, de Kinderrechtswinkels (KRW) en de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's). Met daarnaast een aantal andere belangrijke informatieverstrekkers, doorverwijzers (zoals de Kinder- en Jongerentelefoon (KJT)) en hulplijnen (Tele-onthaal, Zelfmoordlijn, Drugslijn,...) die door Integrale Jeugdhulp niet tot de RTJ worden gerekend.

4.2. Specifieke toegankelijkheidsproblemen bij het CLB⁶

Qua naam kennen bijna alle kinderen en jongeren het CLB. Maar ondanks dat het CLB een enorm potentieel heeft doordat het dagelijks met kinderen en jongeren in contact komt, blijkt de contactname van minderjarigen niet hoog te liggen. Kinderen in de laatste graad van het basisonderwijs en in mindere mate jongeren in het secundair onderwijs kennen het CLB hoofdzakelijk via de formele contacten: het medisch schooltoezicht en studiebegeleiding. Iets minder dan een derde van alle jongeren heeft effectief de stap naar het CLB zelf gezet. Iets meer dan de helft daarvan is tevreden over de dienstverlening. 20% vindt evenwel niet dat ze geholpen zijn.

Waarom zoeken jongeren zo weinig het CLB op? Volgens het onderzoek zijn een aantal jongeren wel geïnteresseerd om advies te vragen, zij het enkel voor schoolgebonden materies.

Gesprekken met leerlingen door de Vlaamse Scholierenkoepel (VSK) bevestigen de bevindingen uit ons onderzoek.⁷ Heel wat leerlingen zijn slecht geïnformeerd of kennen het CLB niet. Vele leerlingen hebben weinig kennis over de taken van het CLB, weten nauwelijks waar het zich bevindt, hebben geen idee wie hen zou kunnen helpen of wat er zou gebeuren als ze zich daar zouden aanmelden. Velen zijn ook erg ontevreden over het medisch onderzoek omdat er weinig tot geen informatie naar hen doorstroomt. Het gebruik van testen voor studiekeuze vinden ze oubollig en wordt sterk afgewezen. Verder komt ook uit dit VSK-onderzoek de grote vrees naar boven dat ouders en de school iets van hun probleem te weten zouden komen. Onduidelijkheid rond "Wat gebeurt er met het dossier, wie kijkt dat in?" ontmoedigen jongeren om de stap naar het CLB te zetten. Leerlingen moeten ook eerst een afspraak aanvragen en vaak blijken vele CLB-medewerkers onbekenden te zijn.

Het CLB zou volgens deze jongeren meer moeten investeren in directe hulpverlening. 'Nu een probleem, nu een oplossing' zou volgens hen de slogan moeten worden. Daarnaast zal het CLB extra werk moeten maken om het vertrouwen van jongeren voor hun werking te winnen. Er dient extra aandacht te worden besteed om de bereikbaarheid, de beschikbaarheid en de herkenbaarheid van personeelsleden te verhogen. De werkingprincipes moeten verduidelijkt worden. Bekendheid leidt minder tot de verkeerde verwachtingen. Het vertrouwen t.a.v. het CLB kan verhoogd worden door duidelijker hun onafhankelijke positie t.a.v. scholen en anderen in de verf te zetten. Te weinig kinderen en jongeren weten ook niet dat CLB-medewerkers gebonden zijn aan het beroepsgeheim.⁸

Hierbij dient aan kinderen en jongeren wel duidelijk gemaakt te worden dat leerkrachten, zorgleerkrachten in het bijzonder, niet op eenzelfde manier gebonden zijn door het beroepsgeheim. Deze leerkrachten hebben een ambtsgeheim of discretieplicht, die van hen wel eist dat ze zorgvuldig omspringen met vertrouwelijke informatie, maar hun minder zwijgrecht naar de school toe biedt.⁹ Het is dan ook belangrijk dat leerkrachten aan de leerlingen te kennen geven wanneer ze informa-

⁶ Voor de belangrijkste algemene bevindingen verwijzen we naar de onderzoeksrapporten die naar aanleiding van de studiedag "Toegankelijke Jeugdhulp? 3000 minderjarigen bevroegd" op 19 juni 2007 werden verspreid. (downloadbaar via www.kinderrechten.be – Volwassenen – Hulp).

⁷ H. ROELANDT, "De leerlingen als oplossing voor de pijnpunten in de leerlingenbegeleiding", *Gezinsbeleid in Vlaanderen*, nr4, 2003, p. 21-27.

⁸ Zie Artikel 458 Strafwetboek en artikel 25 Decreet rechtspositie van de minderjarige in de Integrale Jeugdhulp, B.S. 4 oktober 2004. (Gewijzigd op 30 maart 2007).

⁹ Decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden van het Gemeenschapsonderwijs en Decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs. B.S. 25 mei 1991.

tie doorgeven, aan wie en met welke bedoeling. Het ambtsgeheim of de discretieplicht geldt immers niet ten aanzien van de ouders, voogden en wettelijke vertegenwoordigers van de leerling, gezien deze personen het ouderlijke gezag hebben. Alhoewel dit, rekening houdend met het belang van de minderjarige (art. 3 IVRK)¹⁰, vatbaar is voor interpretatie. Leerlingen moeten soms in bescherming genomen kunnen worden ten aanzien van hun ouders.

5 Consequenties naar CLB-profiel

Wil het CLB leerlingen op vier domeinen (leren en studeren, schoolloopbaan, preventieve gezondheidszorg en de sociaal emotionele ontwikkeling) begeleiden, zal er de nodige aandacht dienen te gaan naar het toegankelijker maken van hun dienstverlening. Dit door het aanbod beter bekend te maken, de werking begrijpbaarder voor te stellen, de bereikbaarheid te verhogen en makkelijker beschikbaar te zijn voor consultaties.

Extra aandacht dient hierbij te gaan naar een communicatieplan, zodat leerlingen geïnformeerd worden over het aanbod van het CLB. Iets waar ook het VSK sterk voor pleitte in de hoorzitting¹¹. Op welke dienstverlening kunnen leerlingen aanspraak maken (advies schoolloopbaan, keuzebegeleiding, diagnosestelling, doorverwijzer naar externe begeleiding,...?) Wat zijn de verschillen tussen CLB's en leerlingenbegeleiders (beroepsgeheim versus ambtsgeheim)?¹² Hoe verhoudt het CLB zich tegenover de school (onafhankelijkheid,...)? In welke mate voorziet het aanbod aan studiebegeleiding in de behoeften van de leerlingen? Moeten bijvoorbeeld infosessies niet afgestemd zijn op de behoeften van leerlingen en breed informeren over alle onderwijsvormen, studierichtingen en beroepsmogelijkheden die de eigen school overstijgen. Net zoals het VSK is het Kinderrechtencommissariaat vragende partij naar duidelijkere garanties omtrent het aanbod waar alle leerlingen recht op hebben. De ontwerptekst blijft onduidelijk op basis van welke criteria een school een bepaald aanbod kan weigeren. Exemplarisch is het luik preventieve gezondheidszorg dat erg vaag blijft over wat er nu juist van een CLB verwacht wordt rond middelengebruik, seksualiteit, relaties,...

Er zal m.a.w. de nodige aandacht dienen te gaan in het communiceren met leerlingen over de werking en dienstverlening van het CLB. Maar ook tijdens de contacten met het CLB is het noodzakelijk een goede communicatie te blijven verzorgen. De recente studie van Verschueren¹³ toont aan dat de tevredenheid van leerlingen over het CLB sterk samenhangt met de tevredenheid over de school. Goede samenwerking tussen school en CLB zijn dus erg belangrijk. Goede communicatie is niet alleen van belang aan het begin en tijdens de begeleiding, maar tevens wan-

¹⁰ Artikel 3 IVRK handelt over het belang van het kind: alle acties met betrekking tot het kind dienen ten volle rekening te houden met zijn of haar belang. De Staat is verplicht adequate zorgen te verlenen wanneer ouders of andere verantwoordelijken ter zake in gebreke blijven.

¹¹ Standpunt Vlaamse Scholierenkoepel bij het ontwerp van profiel voor de Centra voor Leerlingenbegeleiding op de Gedachtewisseling rond CLB-profiel in het Vlaams Parlement op 14 februari 2008. (Het verslag werd niet gepubliceerd)

¹² De VLOR is van mening dat de discussie over het CLB-profiel niet kan worden uitgeklaard als er niet eveneens een profiel wordt uitgewerkt voor schoolinterne zorg/leerlingenbegeleiding en voor de pedagogische begeleidingsdiensten. Vandaar hun voorstel om met alle betrokken actoren hierover in debat te gaan: ouders en leerlingen, scholen, CLB's en de pedagogische begeleidingsdiensten. Het Kinderrechtencommissariaat is het daar mee eens. VLOR, *Advies over het ontwerp van profiel voor de centra voor leerlingenbegeleiding*, 28 juni 2007. (Download <http://www.ond.vlaanderen.be/clb/>). Het Kinderrechtencommissariaat is tevens vragende partij naar bijkomende kwaliteitseisen voor alle vormen van leerlingbegeleiders, gecombineerd met een degelijke opleiding zodat gemotiveerde en gedreven onderwijspersoneelsleden deze functie kunnen opnemen.

¹³ K. VERSCHUEREN, *Tevredenheid in centra voor leerlingenbegeleiding: ontwikkeling van een instrumentarium. Samenvatting van de onderzoeksopzet, onderzoeksresultaten en aanbevelingen*, K.U.Leuven, 2007, 31 p. (Download op <http://www.ond.vlaanderen.be/clb/>)

neer de begeleiding wordt beëindigd. Zeker wanneer er meerdere personen betrokken zijn bij de begeleiding.

Dat er drempelverlagende oplossingen dienen gezocht te worden omdat minderjarigen niet zomaar een CLB-centrum binnenstappen, wordt grotendeels bevestigd in het recente rapport van Verschueren.¹⁴ Zeker als men goed in het achterhoofd houdt dat in deze studie enkel jongeren bevraagd zijn die het CLB vraaggestuurd consulteerden.¹⁵ De gemiddelde score op 'bereikbaarheid' scoort zelfs bij deze jongeren vrij laag. Ook de schoolpersoneelsleden geven trouwens in deze studie aan het minst tevreden te zijn over de bereikbaarheid van de CLB-medewerkers.

Als m.a.w. de bereikbaarheid van het CLB voor minderjarigen die reeds het CLB consulteren moeilijk ligt, lijkt het vanzelfsprekend extra aandacht in te bouwen om de drempel te verlagen naar alle andere minderjarigen die nog niet de stap naar het CLB hebben gezet. Het zou bijvoorbeeld zinvol kunnen zijn het CLB een zitdag in de school te laten houden. De drempel voor kinderen (en ouders) verlaagt, want het is niet eenvoudig om eerst telefonisch een afspraak te maken voordat je iemand kan spreken. Anderzijds kiezen personen er soms voor om niet in de school om hulp te vragen om de stempel van 'hulpvrager' te vermijden en is het juist goed dat er een persoonlijke afspraak op neutraal terrein wordt gemaakt. Dus beide mogelijkheden moeten voorzien worden.

Dé rode draad die uit ons toegankelijkheidsonderzoek steeds naar voren komt is dat minderjarigen de stap naar professionele hulp moeilijk zetten omdat ze geen vertrouwen hebben in de hulpverlener. Leerlingen die problemen hebben zijn niet zomaar bereid iemand in vertrouwen te nemen. Ook de recente studie van Verschueren bevestigt dat hier een probleem ligt. Leerlingen (en ouders) die ervaring hebben met het CLB zijn op het niveau van de subschalen het minst tevreden over de wijze waarop de CLB-medewerkers omgaan met informatie. Meer bepaald de bevraagde leerlingen vinden dat ze niet genoeg uitleg krijgen over hoe het CLB werkt en wat er in hun dossier wordt geschreven. Uit de praktijk blijkt dat verschillende leerlingen zich vragen stellen over wat en welke gegevens er bij gehouden worden; wie daar inzage in krijgt en of ze daar zelf het recht toe hebben om die gegevens in te zien. Conform het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarigen in de jeugdhulpverlening hebben minderjarigen het recht op toegang of toelichting te vragen of te geven op persoonsgegevens; behoudens afwijkende bepalingen en rekening houdend met mogelijke belangenconflicten tussen de minderjarige en zijn opvoedingsverantwoordelijken.¹⁶ Over dit decreet wordt in de tekst van het CLB-profiel niks teruggevonden. Dit recht dient beter gecommuniceerd te worden.

Naast de nood aan garanties op vertrouwelijkheid in dossiergegevens komt uit ons onderzoek sterk de vrees van leerlingen naar voren dat anderen (in de eerste plaats hun ouders maar ook hun leerkrachten) hun problemen te weten zouden komen. Het is dan ook belangrijk dat in de communicatie naast hoe er met dossiergegevens wordt omgegaan, benadrukt moet worden dat problemen vertrouwelijk worden behandeld en dat CLB-medewerkers gebonden zijn aan het beroepsgeheim.

¹⁴ K. VERSCHUREN, o.c. , 31 p.

¹⁵ Bij de interpretatie van de resultaten van deze studie moet voor ogen gehouden worden dat enkel leerlingen bevraagd zijn die individueel begeleid worden in het kader van de vraaggestuurde werking of spijbelproblemen. Het gevaar bestaat dat de tevredenheid van deze minderheid aan leerlingen veralgemeend wordt naar alle leerlingen, zoals de pers aangeeft. (Zie *Gazet Van Antwerpen, CLB's vrezende groeiende werklust*, 15 februari 2008.) Dit is niet het geval.

¹⁶ Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarigen in de integrale jeugdhulp, B.S. 4 oktober 2004.

Vertrouwen opbouwen vraagt daarnaast ook de nodige tijd. De recente studie van Verschueren¹⁷ bevestigt dit belang van het besteden van voldoende tijd in de uitbouw van een goed contact tussen ouders/leerlingen en CLB-medewerkers, waarbij voldoende aandacht is voor de privacy van de cliënt. Vraag is of deze tijd te vatten is in richttijden van duur van interventies zoals het profiel voorziet? Het CLB-profiel geeft de indruk weinig flexibiliteit in te bouwen door doorlooptijden met begin en eindpunten voorop te stellen.

6 Algemene bedenkingen

— *Belang aan participatie.*

In gans het voorstel wordt de positie van de betrokken leerlingen vrij vaag gehouden. In welke mate kunnen minderjarigen participeren in de invulling van het takenpakket van het CLB? Wat is hun inspraak in het diagnostisch proces en tijdens het begeleidingsproces? Hoe zit het met inspraak in procedures, protocollen voor inschaling? Hoe krijgen die vorm? Hier zouden leerlingen (en ouders) betrokken moeten kunnen worden. Zo zou het gemotiveerd verslag transparanter moeten zijn voor alle betrokkenen. Vaak blijft dit tot op heden beperkt tot de school en het CLB, omdat dit ook niet omschreven is. Dit verslag zou de visie van de school, het CLB, aanverwante experts, de ouder en/of de leerlingen moeten bevatten. De alertheid om jongeren te betrekken moet groeien en vraagt tijd. Deze mentaliteitswijziging kan enkel groeien door contextueel te werken. Het zou ook maken dat leerlingen automatisch meer betrokken worden bij het onderwijsproces.

— *Betere afstemming op de welzijnssector*

CLB's zijn voor de onderwijssector de concrete partners binnen de Integrale Jeugdhulp. Ze dienen zich te engageren in een netwerk rechtsreeks toegankelijke hulp en als draaischijf tussen de school en dit netwerk op te treden. De werknota blijft al te vaag over de rol van het CLB in dit proces. De onderwijssector heeft zijn eigen doelstellingen, maar een beter afstemming op de welzijnssector via ondermeer de Integrale Jeugdhulp, betekent ongetwijfeld een grote meerwaarde voor beide beleidsdomeinen en voor de minderjarigen zelf.

Een visie die niet alleen gevolgd wordt door de VLOR maar ook ter sprake kwam tijdens de verschillende parlementaire vragen.^{18 19} Er is nood aan een betere afstemming tussen de verschillende zorgverstrekkers en leerkrachten. De sectoren Welzijn, Onderwijs en ook Jeugd (voor het jongereninformatiebeleid) zullen intenser moeten gaan samenwerken om de raakvlakken beter op elkaar af te stemmen. Deze bedenkingen werden herhaald in de commissie Welzijn toen het onderzoeksrapport daar werd toegelicht.²⁰ Het Kinderrechtencommissariaat ondersteunt de vraag om dit debat commissieoverschrijdend te voeren.

— *Integratie van meerdere beleidsontwikkelingen.*

Niet alleen verschillende recente ontwikkelingen binnen Integrale Jeugdhulp, maar ook allerlei andere recente beleidsinitiatieven (GOK-decreet, onderwijsdecreet, gezondheidsbeleid, conceptnota leezorg,...) hebben een impact op de CLB-opdrachten. In de nota wordt te weinig ingeschat wat de impact hiervan is op de

¹⁷ K. VERSCHUEREN, o.c. , 31p.

¹⁸ VLOR, *Advies over het ontwerp van profiel voor de centra voor leerlingenbegeleiding*, 28 juni 2007. (Download op <http://www.ond.vlaanderen.be/club/>).

¹⁹ Naar aanleiding van de presentatie van de resultaten van het toegankelijke jeugdonderzoek volgden er vragen in de commissies Welzijn en Jeugd en Onderwijs. Zie *Hand. VI. Parl. 2006-2007*, 3 juli 2007, niet gepubliceerd; Zie *Hand. VI. Parl. 2007-2008*, 5 september 2007, 415-416; *Parl. St., VI. Parl., C93 – WEL9* – 8 januari 2008, 1-5 en *Hand. VI. Parl. 2007-2008*, 4 oktober 2007, 1-3. Ook in de plenaire vergadering werd een vraag gesteld Zie: *Hand. VI. Parl. 2006-2007*, 27 juni 2007, .7-9.

²⁰ Gedachtewisseling over het rapport van het Kinderrechtencommissariaat over de toegankelijkheid van de jeugdhulpverlening, *Parl. St., VI. Parl. 2007-2008*, nr.1539/1.

taakinvulling. Zo veronderstelt het decreet rechtpositie een meer emancipatorische benadering, een open verslaggeving, een actieve participatie van de leerling en ouder,... Andere centrale begrippen zoals trajectbegeleiding (Integrale Jeugdhulp) of handelingsgericht werken (conceptnota leezorg) komen niet aan bod.

— *Nood aan langdurige begeleiding*

De nota geeft aan dat de totale maximale doorlooptijd van leergebonden interventies beperkt is in tijd; ook al kan die sterk variëren. Op het einde van een schooljaar kennen alle begeleidende interventies een eindpunt. In functie van een nieuwe probleemstelling kan in een volgend schooljaar een leerling opnieuw beroep doen op het aanbod. Over de situatie waar leerlingen met langdurige leergebonden problemen geconfronteerd worden, wordt in de nota met geen woord gerept. Net zoals de VLOR verwachten we dus dat de begeleiding zeker breder moet zijn dan enkel een kortdurende begeleiding; iets wat het begrip trajectbegeleiding (IJH) trouwens impliceert.

7 Advies van het Kinderrechtencommissariaat

Het Kinderrechtencommissariaat is er van overtuigd dat het CLB algemeen genomen zeer goed werk levert. De recente studie van Verschuere bevestigt dit. Probleem is alleen dat deze studie enkel een kleine minderheid aan leerlingen (en ouders, leerkrachten en schooldirecties) bevraagd heeft die een vraaggestuurde ervaring hebben met de dienstverlening van een CLB. Waardoor de verkeerde indruk dreigt te ontstaan dat alle leerlingen vrij tevreden zouden zijn over het CLB.

Volgens het Kinderrechtencommissariaat kan er vooral gewerkt worden aan het beter toegankelijk maken van deze dienstverlening om tevens de overgrote meerderheid van leerlingen te bereiken die momenteel het CLB nauwelijks en helemaal niet kennen of contacteren. Dit betekent meer investeren in het bekendmaken van de dienstverlening, het meer beschikbaar stellen van die dienstverlening, een meer begrijpbare communicatie voeren en een betere bereikbaarheid ambiëren. Daarnaast is het o.a. noodzakelijk dat er intersectoraal beter wordt samengewerkt, de verschillende beleidsinitiatieven beter op elkaar worden afgesteld en er extra vorming voor de CLB sector wordt voorzien.

Meer specifiek kunnen volgende noden afgezonderd worden:

— *Betere afstemming op de welzijnssector*

Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat de sectoren Welzijn, Onderwijs en ook Jeugd (informatiebeleid) intenser zullen moeten gaan samenwerken om de raakvlakken beter op elkaar af te stemmen. De onderwijssector heeft zijn eigen doelstellingen, maar een beter afstemming op de welzijnssector via ondermeer betere samenwerkingen met de JAC's of Integrale Jeugdhulp, betekent ongetwijfeld een grote meerwaarde voor beide beleidsdomeinen. En dus ook voor de cliënten en de hulpverleners.

— *Integratie van meerdere beleidsontwikkelingen.*

Het Kinderrechtencommissariaat wil een betere integratie van alle recente beleidsinitiatieven (GOK-decreet, IJH, onderwijsdecreet, gezondheidsbeleid, leezorgplan,...), om een beter inzicht te krijgen in de CLB-opdrachten. In de nota wordt te weinig ingeschat wat de impact hiervan is op de taakinvulling. Met alle mogelijke frustraties tot gevolg.

— *Nood aan bijkomende vorming.*

Het Kinderrechtencommissariaat is vragende partij naar bijkomende vorming voor CLB-medewerkers rond beroepsgeheim. Ook permanente vorming rond alle aspecten van het decreet rechtspositie van de minderjarigen in de jeugdhulpverlening blijft noodzakelijk.

— *Nood aan een bijkomend profiel voor alle vormen van leerlingenbegeleiding.*

Het Kinderrechtencommissariaat wil de discussie over het CLB-profiel gekoppeld zien aan een discussie over het profiel voor schoolinterne zorg- en leerlingenbegeleiding en voor de pedagogische begeleidingsdiensten. Alle betrokken actoren (ook minderjarigen) dienen hierover in debat te gaan.

Het Kinderrechtencommissariaat is tevens vragende partij naar bijkomende kwaliteitseisen voor alle vormen van leerlingenbegeleiding, gecombineerd met een deeglijke opleiding zodat gemotiveerde en gedreven onderwijspersoneelsleden deze functie kunnen opnemen.

— *Extra aandacht voor participatie.*

Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat in gans het voorstel de positie van de betrokken leerlingen te vaag wordt gehouden. De alertheid om jongeren te betrekken is nog steeds te weinig aanwezig op beleidsniveau. Dergelijke mentaliteitswijziging zou er echter voor kunnen zorgen dat leerlingen automatisch meer betrokken worden bij het onderwijsproces.

— *Nood aan langdurige begeleiding.*

Het Kinderrechtencommissariaat is geen voorstander om maximale doorlooptijden van interventies te beperken in tijd. Begeleiding zou zeker breder moeten kunnen zijn dan enkel een kortdurende begeleiding. De noden van de minderjarigen moeten daarbij centraal staan.

— *Nood aan informatie over het aanbod.*

Het Kinderrechtencommissariaat is vragende partij voor een communicatieplan, zodat leerlingen geïnformeerd worden over het aanbod van het CLB. Dit aanbod moet wel beter afgestemd zijn op de behoeften van leerlingen. Dit is: breed informeren over alle onderwijsvormen, studierichtingen en beroepsmogelijkheden die de eigen school overstijgen.

Ook het onderwijzend personeel moet meer op de hoogte worden gebracht van de specifieke dienstverlening van het CLB.

— *Nood aan sensibilisatie over de werkingsprincipes.*

Het Kinderrechtencommissariaat acht het belangrijk dat in de communicatie benadrukt wordt dat problemen vertrouwelijk worden behandeld en dat CLB-medewerkers gebonden zijn aan het beroepsgeheim.

Daarnaast dient er in de communicatie bijkomende aandacht uit te gaan naar de specifieke werking en dienstverlening van het CLB. Zoals: wat zijn de verschillen tussen CLB-medewerkers en leerlingenbegeleiders (beroepsgeheim versus ambtsgeheim), hoe verhoudt het CLB zich t.o.v. de school, wat is de status van een (niet-bindende) advies in studiebegeleiding,...

— *Nood aan garanties in het aanbod.*

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt duidelijkere garanties omtrent het aanbod waar alle leerlingen recht op hebben. Op basis van welke criteria kan een school een bepaald aanbod weigeren? Wat wordt er in binnen elk luik (schoolloopbaan, leren en studeren, psychosociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg) nu juist van een CLB verwacht? Wordt aan elke leerling eenzelfde basispakket gegarandeerd, ongeacht de school?

— *Nood aan een bereikbaar aanbod.*

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt de nodige bijkomende aandacht om drempelverlagend te werken door aangepaste openingsuren en permanenties in te bouwen; zo mogelijk ook in de scholen zelf. Zowel voor leerlingen, ouders als voor het onderwijzend personeel.

— *Nood aan vertrouwen benadrukken.*

Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander voldoende tijd in te bouwen om het vertrouwen van leerlingen te winnen. Het CLB moet naast meer fysisch ook én vooral psychisch meer toegankelijk worden. Jongeren zoeken geen hulp als ze niet het gevoel krijgen dat ze ernstig genomen worden. CLB-medewerkers zullen in hun communicatie meer moeten benadrukken dat minderjarigen bij hen terecht kunnen zonder gêne, in volkomen vertrouwen en met respect voor de privacy.